

SPIS TREŚCI

Wstęp

„Bolszewik”, czyli „kundel”	15
„Miłe miasto”	19
Biografia kontekstowa	21
Inspiracje	24
Tropy	26
Spotkania i wspomnienia	27
Przypisy	32

Część pierwsza. Dzieciństwo i młodość (1904–1929)

Rozdział 1. Korzenie rodziny Hlebowiczów

Gród Batorego	37
Hlebowiczowie i Chreptowiczowie	40

Rozdział 2. Grodno i Orenburg

Na zesłanie	45
W południowej Rosji	49
Elitarne gimnazjum	52
Polski mentor	54
„Jak żywy promień”	56
Z rewolucyjnej zawieruchy do Odrodzonej	59

Rozdział 3. Seminarium Duchowne w Wilnie

Powołanie	61
„Ze wszystkich sił i ponad siły”	63
Seminaryjny rekordzista	65

Rozdział 4. Studia w Lublinie i Rzymie

Teologia i ks. Władysław Kornitowicz	67
„Oddaję siebie całego”	70

„Jestem kapłanem... na wieki”	72
Ekstraordynaryjny tryb studiów	74
Doktorat pierwszy: św. Jan Chryzostom	77
Doktorat drugi: o duszy ludzkiej	82
Między Wilnem a Lublinem	84

Rozdział 5. Laski

Intelektualne dzieło polskiego katolicyzmu	87
„Dwa wyjątkowe rodzynki”	89
Świat ciszy i kontemplacji	94
Duchowe więzi	96
Przypisy	100

Część druga. Praca naukowa i duszpasterska (1929–1935)

Rozdział 6. Wikariat w Wilnie

Wikariusz, prefekt, dyrektor	109
Ubogi, chory na gruźlicę	114
Wiosna wśród winnic	117
Z Winikoli na uniwersytet	118

Rozdział 7. Nauczyciel akademicki

„Usposobienie do krytycznej analizy”	123
Najmłodszy profesor	128
„Uśmiechał się jakoś po bratersku”	132

Rozdział 8. Intelektualista w sutannie

Odnowić Kościół w Polsce	135
Ksiądz Stefan Wyszyński	137
W Wilnie znany i ceniony	139
Dyskusja w eterze o samobójstwie	141
Kaznodzieja radiowy i <i>Rozmowy Mistrza z Nazaretu</i>	144
Tylko uniwersalizm chrześcijański	146
Między myślą a czynem	148

Rozdział 9. „Wódz duchowy młodego obozu katolickiego w Wilnie”

Sodaliczka Mariańska – kryzys i przebudzenie	151
„Wzniecał zapał w sercach i duszach”	154
W zabawie i przy łożu śmierci	158
„Niezapomniane to były spotkania”	160

Rozdział 10. „Juventus Christiana”

Pierwsze obozy pod namiotami	161
Praca w wileńskim kole	163
„Gwałtownik Boży”	165

Rozdział 11. Porozumienie Akademickich Katolickich Stowarzyszeń (PAKS)

Wileńska specyfika	169
Katolicy studenci na uniwersytecie	173

Rozdział 12. „Odrodzenie” i Henryk Dembiński

„Wychować pokolenie ludzi czynu”	175
Czasy wielkich planów	177
Kapłan w wirze zamieszek	179
Dembińskiego ciągoty leninowskie	182
Rozłam w „Odrodzeniu”	184
Skandal na łamach „Żagarów”	185
Bałamuctwa Lewicy Akademickiej	187

Rozdział 13. PAKS i „Pax”

„Szara eminencja PAKS-u”	189
W zgodzie z nauką Kościoła	191
„Nie żałowało się sił ani zelówek”	194
Na szerokie wody	196

Rozdział 14. Od „Gron” po gimnazja

„I wciąż biegnie”	199
Pospolite ruszenie charytatywne	203
Kapłańskie czuwanie	204

Bez taryfy ulgowej 206

Gimnazjalny narybek 208

Rozdział 15. Duchowe wychowanki

Aldona Łabanowska-Pieciukiewicz

Z Kresów, przez Sowiety, do Torunia 211

O naśladowaniu Chrystusa 212

Stosunek do kobiet 214

Leokadia Małunowiczówna

Studia i lata wojenne 215

Represjonowana profesor 217

Listy od mentora 219

Modlitwa i wsparcie 221

Lucyna Westwalewiczówna

Rodzina 222

Kryzys 224

Książd Henryk i ukojenie 225

„Dałam mu klucz do duszy” 227

Nula i Zakopane 229

Siostra Nulla w Laskach 232

Cierpiał w bliźnim 234

Rozdział 16. Życie prywatne

„Jak rozbawiony chłopak” 237

Ulubione lektury i „wieczory dantejskie” 242

Problemy ze zdrowiem 245

Rozdział 17. Procesy

1936: Akademicy na ławie oskarżonych 251

1937: „Poprostu” przed sądem 253

Kapłan: „Ja nie bronię komunizmu, ja bronię człowieka” 257

Cat: „Broń nas, Boże, przed takimi duszpasterzami” 259

Młodzież uwiedziona 260

Duszpasterskie „nie” 262

Przypisy 264

Część trzecia. Proboszcz i prefekt (1935–1939)

Rozdział 18. Z Wilna do Trok

Niejasne przyczyny przenosin 281

Oczekiwanie na probostwo 283

Pogodzić zwaśnionych 285

Rozdział 19. Proboszcz w Trokach

Kapelan w Korpusie Ochrony Pogranicza 289

Ożywić parafię 292

Wizyta nuncjusza i finanse 296

Goście 300

Pożegnanie z Trokami 304

Rozdział 20. Prefekt szkolny w Rabce

Gimnazjum im. św. Teresy 307

„Pira”, „Pezeta” i „Peka” 309

Nowy model edukacji 311

Rozdział 21. Metody pracy z uczniami

Uosobienie energii i zapału 313

„Co to były za lekcje!” 315

Sport i rozrywka 316

Rozdział 22. W łączności z Rabką

Ostatni rok przed kataklizmem 319

„Zjawię się choć spod ziemi...” 321

Przypisy 324

Część czwarta. Wojna i konspiracja (1939–1941)

Rozdział 23. Początki okupacji

W walczącym Grodnie '39	331
Rodzinna hekatomba	333
W Wilnie pod Sowietami	335
Wśród medyków	338

Rozdział 24. Pod litewskimi rządami

„Lokatorzy tolerowani”	341
Likwidacja polskich uczelni	342

Rozdział 25. Lider Akcji Ludowej

Radykalnie, ale zgodnie z nauką Kościoła	345
Dawni przyjaciele i nieprzyjaciele	346
„Bolesław Szewik”	350
Powrót Sowietów	351
„Jutro Polski”	352
„Daj innemu!”	355
Archiwum Armii Krajowej w świątyni	357

Rozdział 26. Tajne nauczanie i pomoc potrzebującym

„Chrześcijaństwo bezkompromisowe”	359
„Mieszka sobie Ksiądz Wikary”	361

Rozdział 27. Kaznodzieja bez lęku

„Panie, ratuj, bo giniemy”	365
Sumienie Wilna	367
Zmagania o dusze młodzieży	369
„Moskwa to symbol najzjadlejszej walki z Bogiem”	373
Wszystko na jedną kartę	375
„Barbarzyńcy...”	378
Pierwsze niemieckie bomby	381

„Nadczłowiek Nietzschego”	383
Bez nakładania masek	386
Na ratunek Żydom	388

Rozdział 28. Sprawy rodzinne w czasie okupacji

Cień Katynia	389
Śmierć ojca	392
Polskie losy	393
Przypisy	396

Część piąta. Misje i śmierć (1941)

Rozdział 29. Unicestwić religię

Cel: zniszczyć Boga!	405
Świątynie obrócić w ruinę	407
Zdusić życie religijne	409

Rozdział 30. Na pomoc sąsiadom, katolikom, Polakom

Duchowni ochotnicy na Wschód	413
Pod groźbą śmierci	414

Rozdział 31. Misja ks. Henryka Hlebowicza

Ostatnie dni na ziemiach przedwrześniowej Polski	417
„Lud pobożny, przywiązany do Kościoła”	419
Pierwszy kapłan od ćwierćwiecza	422
„Odrodziła się parafia”	424

Rozdział 32. Wilno i powrót na Białoruś

„Nawet mego grobu nie odnajdziecie”	427
<i>Ave Crux</i>	428

Rozdział 33. *Non poena sed causa facit martyrem*

W rękach policji białoruskiej i Niemców	431
Ofiara	432
Tygodnie wielkiej wagi	435

Rozdział 34. Poszukiwanie brata

„Jak długo i męcząco jest czekać”	437
Rodzina Kasperowiczów	438
Tłó kaźni	440
Matka	441
Przypisy	444

Część szósta. Postscriptum

Rozdział 35. Relacje ks. Henryka Hlebowicza z wileńskimi biskupami

Biskup Jerzy Matulewicz	451
Z nowym ordynariuszem	453
Trudne czasy	455
Wzorzec: ojciec i syn	457
Przypisy	465

Rozdział 36. Upamiętnienia .....

Przypisy	465
----------------	-----

Zakończenie .....

Kalendarium życia ks. Henryka Hlebowicza .....

Aneksy .....

Wykaz skrótów .....

Bibliografia .....

Indeks osób .....

Indeks miejscowości .....